

poslušalci in/ali dobri bralci? in kaj je treba narediti (gotovo imate vsaj teoretski recept, kot avtor in profesor), da ne bi nehali brati? (Marcel in Hubert prav rada bereta, ampak ne pretežkih knjig, ker jima je tista o kitu, v kateri je veliko zelo težkih živali, podrla klopco in mizo. Zato bosta v bodoče raje vzela v roke kako lažjo knjigo, ilustrator Damjan Stepančič je narisal knjigo metuljev. Modro, a ne?)

Kaj vem, statistike izposoj v knjižnicah, kolikor vem, že kažejo na to, da se v določenem obdobju branje zatakne. Po šolah, kolikor hodim (saj bolj malo), mlajše zgodba še pritegne, starejše pa bolj kak pogovor o tem in onem. Zlasti o onem. Kar se pa branja tiče, no, je le naporno biti zbran pred enimi samo s črno barvo potiskanimi listi ure in ure. Otroke najbrž začne zabavati kaj bolj gibljivega. Mogoče bi lahko delali tekmovanja, kdo lahko več prebere med hojo po stopnicah, ali pa kdo hitreje preskače 100 metrov in istočasno prebere več strani v knjigi. Ali pa da bi jim branje prepovedali. Ampak Marcel, saj ste videli prejle, ne, je pa prebral eno psihološko knjigo.«

Petra Vidali

Večer, četrtek, 22. september 2011, str. 3

BINA ŠTAMPE ŽMAVC:

»RESNIČNA LEPOTA VEDNO
MALCE ZASKELI«

Ste v vrhu po števila večerniških nominacij, kaj vam pomenijo?

Ovisno, s katere strani gledaš. Lahko je pozitivno ali pa malce grenko. Če si rekorder po nominacijah, lahko po eni strani rečeš, da je to pozitivno, ker nekaj govori o kvaliteti, na drugi strani

se vprašaš, zakaj samo nominacije in toliko časa. Petnajst let je trajalo, da sem končno dobila večernico.

Pa to kaj vpliva na vaše delo?

Če bi se človek oziral na nagrade, potem zagotovo ne bi ničesar napisal. To pride ali ne pride. Pri katerikoli nagradi je vedno malo loterije, pomembne so neformalne mreže, ki tudi o tem odločajo. Ne moremo se slepiti, da tega ni. Tako kot politiko tudi kulturo obvladujejo neformalne mreže, ne le pri nas, tudi v tujini. Če bi tako avtorji igrali na karto nagrad, potem ne bi pisali. Sicer pa je lepo dobiti nagrado. Kot je dejal neki pisatelj, ob pravem času dobiti nagrado, je pomembna stvar, ker daje trdno osnovo, da greš po pravi poti naprej. To je pomembno zlasti pri mladih avtorjih, da se jih pravi čas vzpodbudi. Meni se kaj takega v mladih letih nikoli ni zgodilo, razen na anonimnih tečajih. Morala sem se postarati, da sem dobila nagrado.

Kako je nastala Roža v srcu?

Nič posebnega se ni zgodilo, bilo je tako, kot pri vseh ostalih pesniških zbirkah. V zadnjih letih je nastal cikel besedil na temo, kjer se pojavljata simbol srca ali simbol rože. Ne vem, zakaj je prišlo to obdobje. Verjetno ni bilo racionalno in

so imele muze pri tem kakšno besedo. Pa tudi kakšne življenjske, trpke izkušnje, ki sčasoma naučijo, da se vse, kar je v življenju res pomembnega, tiče srca. To je spoznanje, modrost, do katere prideš v določenem obdobju življenja in vidiš, da brez tega ne gre.

Niti rože niti srce, noben od simbolov se pri vas ne pojavlja prvič. Pred dvema letoma so bila Vprašanja srca, pred desetletjem Drevo srca, potem je tu še Cesar in roža, skratka to verjetno niso naključja?

Ne, niso. Roža in srce sta dva izjemno močna in stara simbola, ki sežeta v antiko, pri vzhodnjaških kulturah tudi nekaj tisoč let nazaj. Sta zelo močna simbola, ki se pojavljata v vseh religijah, etnologijah narodov in ljudstev, imata izredno moč. Roža predstavlja mandalo, se pravi univerzum v malem, mikrokozmos, in posebej pomemben je njen metaforičen pomen. O tem govorim, o metaforah srca in rože, ki sta izrazito močni.

In pri vas ves čas prisotni. Roža v srcu je sploh razprodano delo ...

Že zdavnaj. Ko smo imeli predstavitevno tiskovno konferenco, je ostalo samo še šest knjig.

Vas to preseneča?

Ja, ker ni bilo nobene reklame prej, niti se o tem ni nič vedelo. Še dodatno lepoto in težo knjigi je dalo dejstvo, da je **Daniel Demšar**, ki je ilustriral to knjigo, drugi dan po izidu dobil glavno nagrado na bienalu slovenske ilustracije, prav za ilustracijo *Rože v srcu*. Njegove ilustracije so pretresljive. Gre za izjemno močno nadgradnjo teksta, kar me niti ne preseneča, saj sva skupaj že delala celo serijo.

Verjetno je to sodelovanje z ilustratorjem tudi zelo pomembno?

Prvobitni izraz ilustrirati pomeni presvetliti. Ne gre za enostavno ilustracijo, am-

pak za zelo močno zadevo. Nekaj je v tej besedi, v prvotnem izrazu 'iluminare'. Če je knjiga ilustrirana, je zagotovo zelo pomembno, kdo je to naredil in kako. Sama imam vedno svobodo pri pisanju, zato svobodo puščam tudi ilustratorju. Z Danielom Demšarjem sva sicer prijatelja, a bi rekla, da sva v drugi galaktični navezi, ki je nihče od naju ne zna razložiti. Skupaj sva naredila že nekaj krasnih knjig, recimo kultno in razprodano knjigo *Nebeške kočije*. Daniel je v bistvu pesnik, on je pesnik z ilustracijami, saj vse izraža skozi ilustracijo.

Rekli bi, da teh dobrih 60 strani Rože v srcu zaznamuje nekakšna nežnost. Se strinjate?

Nisem o tem razmišljala. Bi se pa strinjala s tem, kar je napisal Milan Vincetič za *Večer* v recenziji, kritiki te knjige, ko je izšla. Mislim, da je dejal, da je to prelestna zbirka lepote in bolečine. S tem je zadel bistvo. To je zbirka o lepoti, grenkobi, ki se tu pojavlja, kot pri vsem, kar je lepega. Resnična lepota vedno tudi malce zaskeli, nikoli ni kar tako, plehka.

Ali je stereotip, da se pesnik med ustvarjanjem vedno malce srečuje z bolečino, da lahko nastane nekaj tako veličastnega, kot je pesem?

Pri mojih letih se v življenju neprestano srečuješ z bolečino. Ne vem, če je to ravno tisto, kar bi rekla, da je usodno za moje pisanje. Zagotovo pa odslikavamo svoje podzavestno razmišljanje, svoj podzavestni jaz. Kot pravi Gabriel Garcia Marquez, ni nič, prav nič takšnega na tem ali na kakšnem drugem svetu, kar ne bi koristilo pisatelju. S tem slikovito pokaže bistvo. Marquez pa je vendarle nekdo, ki ve, kaj govori in je eden redkih nobelovcev, ki je po pravici dobil to nagrado.

Z Rožo v srcu nadaljujete s poslanstvom mladinske avtorice. Kaj sporočate otrokom? Je vaše sporočilo dostavljeno?

Ne nadaljujem samo z otroškimi in mladinskimi deli, prisotna sem tudi kot pesnica za odrasle. Sicer ne napišem štiri ali pet zbirk na leto, ker nimam pesniške diareje, ampak pišem, kadar imam kaj povedati in kadar se mi zdi, da bi morala kaj povedati. Kar se tiče mladinske književnosti, so odzivi pri mladih bralcih osupljivo pozitivni in to mi daje notranjo moč in zadoščenje. Nihče ne piše zase, vsi pišemo za bralce. Knjiga je dvosmerni proces, knjigo mora nekdo vzeti v roke, jo prebrati, odpreti.

Osupljive odzive sem doživela pri zelo majhnih otrocih in tudi pri zelo velikih. Ravno tiste tekste, ki so jih kritiki ocenjevali, da so pretežki in preveč poetični, so odlično sprejeli. Mladi bralci hlepijo po poetičnosti, ne zavračajo je. Na literarnih večerih so k meni prišle mamice z otroki, ki so bili navdušeni ravno nad tistimi teksti, ki so veljali za najbolj težke. 6-letni otroci so za svoji najljubši knjigi vzeli *Ure kralja Mina* ali *Tulipanovo belo potovanje*, za kateri kritiki pravijo, da vsebujeta preabstraktne teme. Otroci so mi o tem sami pripovedovali. Neki otrok je prišel k meni, mi dal podpisati knjigo in hkrati spraševal, če sem res napisala *Ure kralja Mina*. Izvzela sem dva delikatna teksta, ki mi ju kritiki stalno očitajo, da sta preveč poetična, literarna in pretežka.

Na spletu so pred časom potekala cela dopisovanja o moji poeziji, a teh sedaj ne spremljam več. To me je res razveselilo, šlo je namreč za knjige, ki niso bile reklamirane. V življenju še nisem imela svoje knjige, ki bi jo reklamirali. Sram me je povedati, da niti ena založba tega ni vložila vame, kar se zgodi pri kakšnih drugih slovenskih avtorjih, ko so reklame zunaj, še preden izide knjiga. Moje knjige so same iskale bralce.

In vendar uspešno ...

Zgleda, da po nekih čudnih kanalih knjige vendarle najdejo bralca. To mi je bilo v uteho.

Ko ste omenili založbe, me zanimajo vaše izkušnje v težkih gospodarskih časih, ko pesniki poročajo o težavah z založniki, ki jim ne plačajo njihovega dela?

Tudi meni se je dogajalo, da sem dala svoje pesniške zbirke sonetov popolnoma zastoj, da so bile sploh objavljene. Pri mladinski literaturi pa sem se dolga leta borila, da sem dobila kakšnega založnika. Minilo je 14 let od Kralja Mina do lani, ko sem trkala na vrata založb. Pri tem moram izvzeti sodelovanje z Epto, kjer sem bila strašansko zadovoljna. Nosila sem tekste kot mačka mlade, bilo je kar kruto, saj sem jih dajala za bedne honorarje. Šele zadnja tri leta se je obrnilo na bolje. Sedaj je tako, da lahko objavim, vse, kar dobrega napišem. Slabih stvari ne bi niti objavljala, ne bi šla pod svoj nivo.

Torej ostane tudi kaj v predalu in ste sami sebi najstrožji kritik?

Absolutno. Marquez pravi, da če je literatura slaba, tudi resničnost nič ne pomeni. Treba je biti zelo samokritičen.

Enkrat ste rekli, da ne pišete za otroke, ampak zase. Vsi slovenski avtorji vedno pridejo do otroštva in iskanja otroka v sebi, se strinjate?

Ne vem. To mi zveni kot nekakšna fraza. Preprosto pišem tisto, kar rada pišem in se mi zdi, da bo mogoče nekaj dobrega nastalo. Šele potem razmišljam, ali bo za otroke ali za odrasle. Še vedno brezkompromisno menim, da dobra literatura najde bralca. Tako kot lahko odrasli berejo odlično otroško literaturo enakovredno z vso ostalo, lahko otroci berejo na svojem mentalnem nivoju tudi kakšno odraslo literaturo in jim ne bo nič škodila.

So pogoste noči brez spanja?

Ja in ne. Na splošno sem nočna ptica in ponoči ne grem nikoli spat pred eno uro zjutraj. Ponoči ne pišem, raje berem, pi-

šem čez dan, iz preprostega razloga, ker imam težave z očmi. Noči so namenjene korekturam in razmišljanju o popravkih, predvsem pa branju. Pogosto si kakšno stvar, ki me zelo prizadene, zapišem v svojo beležko.

Nam zaupate, kaj trenutno nastaja na vaši delovni mizi?

Zdajle je zame zelo žalostno obdobje, ko nič posebnega ne nastaja. Če pa že, gre za žalostne stvari, ki še mene razžalostijo. Pred poletjem mi je umrla mama, sedaj sem brez staršev in sem v dobi, ko moram to odžalovati. To je posebno stanje v življenju, ki je zelo drugačno in pretresljivo.

Metka Pirc

Večer, četrtek, 22. september 2011, str. 4

FERI LAINŠČEK: »BARVICE SO KNJIGA BARV PISATELJEVE DUŠE«

Čeprav bova govorila o Barvicah, ki so nominirane za letošnjo večernico, me zanimajo tudi Mislice (nagrajene z večernico 2001). Doživele so četrti

ponatis. Kako pisatelj, ki piše za odrasle, otroke in mladino, gleda na uspeh svoje knjige? So ponatisi enaki nagradam?

Knjigo *Mislice* v svojem opusu za otroke že vseskozi postavljam na posebno mesto. Zato sem zelo vesel, da so nekatere pravljice objavljene v šolskih berilih, da je knjiga letos vključena v tekmovanje za Cankarjevo priznanje in da je pravkar izšla v novi preobliki z lepimi vinjetami Jolande Jereb. *Mislice* sem posvetil očetu in materi, ki sta bila ob izidu že pokojna, sta me pa kot dobra pripovedovalca vpeljala v čudoviti svet pravljic in ljudskega pripovedništva. Prepričan sem, da sta ravno onadva s tem inicirala moje kasnejše pisateljske navdihe in zaznamovala moje pripovedništvo. Sicer pa sem teh deset pravljic, ki so objavljene v knjigi *Mislice*, napisal konceptualno. Več let sem se ukvarjal z vzorci svetovnih ljudskih pravljic in tako, kar zadeva zgradbo, na nek način 'ukradel' tisočletno izročilo.

Ali ste kdaj pomislili, da bi iz svojih zgodb in pesmic za otroke in mladino prevedli v filmski scenarij?

Gotovo je prav v zbirki *Mislice* nekaj zgodb, ki ponujajo izhodišča za scenarij, saj že vsebujejo trdno dramaturško strukturo. Navsezadnje sem nekatere izmed teh pravljicnih zgodb že povedal v obliki lutkovne in radijske igre. Pravljična *Ignacija in njen angel* je prirejena za lutkovno igro in jo je v eni izmed prejšnjih sezon imelo na repertoarju Lutkovno gledališče Maribor. V uredništvu igranega programa Radia Slovenija smo sredi priprav na snemanje radijske igre za otroke po pravljici *Pastirska piščalka*. Znotraj slovenske filmske produkcije je ta hip verjetno bolj jalovo početje razmišljanje o celovečernem igranem filmu za otroke. Tak kostumski film, postavljen v moje izmišljene svetove, bi potreboval vse preveč denarja, ki ga naši producenti nimajo.